DOI: [10.32702/2307-2105-2021.2.95](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.2.95)

УДК: 336.13:338.242.2

I. В. Кравець,

к. е. н., доцент кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління, Поліський національний університет

ORCID ID: 0000-0001-5919-6560

О. В. Іванюк,

к. е. н., доцент кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління, Поліський національний університет

ORCID ID: 0000-0003-2089-0867

В. К. Трушковський,

магістрант кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління, Поліський національний університет

ORCID ID: 0000-0003-3276-4999

ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

I. Kravets

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Economic Theory, Intellectual Property and Public Administration, Polissia National University, Zhytomyr

O. Ivaniuk

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Economic Theory, Intellectual Property and Public Administration, Polissia National University, Zhytomyr

V. Trushkovskyi

Master's student of the Department of Economic Theory, Intellectual Property and Public Administration, Polissia National University, Zhytomyr

THEORY AND PRACTICE OF PUBLIC PROCUREMENT

В результаті аналізу літературних джерел та нормативно-правової бази встановлено сутність публічних закупівель, яка полягає в задоволенні соціально-економічних потреб громадян у формі надання товарів та послуг за рахунок бюджетних коштів на основі відкритої співпраці представників уряду та бізнесу через систему електронних відкритих торгів. Визначено основні принципи та особливості публічних закупівель в Україні. Проаналізовано світові практики управління системою публічних закупівель, зокрема детально розглянуто процес здійснення публічних закупівель в ЄС та США. Визначено ключові аспекти формування та реалізації подальшої політики в сфері публічних закупівель, серед яких основними є синхронізація національного законодавства про публічні закупівлі з директивами Європейського Союзу та стандартами Угоди СОТ, зменшення ризику зловживань (корупції) та підвищення рівня професійного користування електронною системою закупівель всіх учасників даного процесу. Перспективним напрямом в сфері публічних закупівель для всіх учасників процесу визначено міжнародну співпрацю на основі діючої торговельної Угоди СОТ про публічні закупівлі (GPA) між Україною та країнами-членами СОТ.

The paper analyzes the scientific sources and regulatory framework for public procurement. The essence of public procurement is revealed, which consists in the purchase of goods and services on behalf of a state body, government agency and enterprises to meet public socio-economic needs. Public procurement is necessary because the government cannot meet all social and public demands in the form of goods and services, and private (non-governmental) organizations are primarily interested in obtaining economic benefits (profits) and not in providing free or cheap public goods. . The basic principles and features of public procurement in Ukraine are determined. The characteristics of the public procurement system in Ukraine are given. It is established that all public procurement in Ukraine is currently carried out through the electronic public procurement system Prozorro at 19 accredited sites for "sub-threshold" and "above-threshold" types of procurement. It was investigated that during 2016-2019, due to the existence of the electronic public procurement system Prozorro, UAH 100 billion was saved. The world practices of public procurement system management are analyzed, in particular, the process of public procurement in the EU and the USA is considered in detail. The peculiarities and differences of world practices of public (public) procurement from the Ukrainian one are determined, the positive and negative sides of the existing public procurement systems are indicated.

The key aspects of formation and implementation of further policy in the field of public procurement are identified, including: synchronization of national legislation on public procurement with the directives of the European Union and the standards of the World Trade Organization Agreement on public procurement; reducing the risk of abuse (corruption reducing) and increasing confidence in the procurement sector; increasing the level of professional use of the electronic public procurement system for wider introduction among entrepreneurs; introduction of a system of professional training of specialists in public procurement (courses and training for individual organizations). A promising direction in the field of public procurement for all participants in the process is defined as international cooperation on the basis of the current Trade Agreement on Public Procurement (GPA) between Ukraine and WTO member countries.

Ключові слова: публічні закупівлі; державні закупівлі; управління публічними закупівлями; система публічних закупівель; електронні системи закупівель.

Key words: public procurement; public procurement management; public procurement system; electronic procurement systems.

Постановка проблеми. Публічні закупівлі сьогодні є невід'ємною частиною економічного, соціального та політичного життя країни. Оскільки закупівля товарів та послуг через систему публічних закупівель здійснюються від імені державного органу, урядового відомства чи підприємства на гроші громадян-платників податків, то теоретичні та прикладні питання досконалості здійснення таких операцій є завжди актуальними і потребують постійного корегування в залежності від соціальних, політичних та економічних викликів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання публічних закупівель досліджували в своїх працях такі вчені, як: Г. Менк'ю [1], М. Тейлор [1], Д. Стігліц [2], Г. Пінькас [3], В. Прядко [4], А. Сошніков [5], Т. Кайдаш [15], О. Альциванович, Я. Цимбаленко [16] та багато інших.

Мета. Узагальнення науково-прикладного доробку з досліджуваної проблематики, визначення основних теоретичних та практичних аспектів публічних закупівель як нової моделі взаємодії влади, підприємницького сектора та громадського суспільства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Необхідність державних закупівель полягає в недостатній спроможності уряду самостійно задовольнити всі соціальні, громадські та економічні запити у формі надання товарів та послуг. Приватні бізнес-організації зацікавлені в першу чергу в отриманні економічної вигоди, а не у наданні безкоштовних суспільних благ. Система публічних закупівель вирішує дану проблему дозволяючи прозоро купувати товари та послуги на ринку за державний кошт (податки громадян), задовольняючи таким чином соціальні та економічні потреби суспільних відомств, установ та громадськості (поліцейські та пожежні машини, швидкі, амуніція, харчування, проїзд, тощо) [1]. Окрім суспільних благ, уряди країн часто також пропонують своїм громадянам такі товари і послуги через систему публічних закупівель як освіта та охорона здоров'я [2].

В дослідженнях більшості науковців поняття «публічні закупівлі» практично ототожнюється із «державними закупівлями» [3, с. 58], [4], [5, с. 223] і лежать в площині відкритої процедури купівлі товарів та послуг від імені державного органу, урядового відомства, підприємства, тощо. У світовій економіці публічні закупівлі становлять значну частину. Так, наприклад, за даними Світового Банку вони складають в середньому 10-15 % світового ВВП [6]. В Україні відповідальним за координацію закупівель товарів, робіт та послуг за державні кошти є уповноважений орган – Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, який діє на підставі закону «Про державні закупівлі» [7]. З метою удосконалення управління системою публічних закупівель, запобігання корупції, шахрайству та протекціонізму в Україні в 2015 році було запущено пілотний проект електронних закупівель “ProZorro”, а з серпня 2016 року дана електронна система стала обов’язковою для всіх замовників. Електронна система публічних закупівель “ProZorro” складається з державної центральної бази даних (ЦБД), в якій проходять транзакції та зберігається вся інформація та приватних (державних) майданчиків, що надають доступ кінцевим користувачам.

Адміністратором системи “ProZorro” є Державне підприємство «Прозорро», в електронній системі якого реалізовано так званий крос-доступ: вся інформація, яка з’являється на одному із майданчиків системи, автоматично через центральні бази даних транслюється на інші майданчики. Таким чином, для початку здійснення процедури публічних електронних торгів можна обрати будь-який з акредитованих і підключених до системи майданчиків і бути впевненим, що жодні торги, які оголошуються в системі не будуть пропущені.

Основними принципами публічних закупівель є:

1. Прозорість (принцип «всі бачать все»).
2. Максимальне залучення учасників торгів.
3. Конкуренція між майданчиками.
4. Аукціон для зменшення ціни є обов’язковим.
5. Відкритий код, доступний для аудиту.
6. Командна робота.

В системі публічних закупівель “ProZorro” є наступні види розрахунків:

- плата від постачальника електронному майданчику за кожну подану на торги пропозицію;
- плата електронного майданчика адміністратору системи “ProZorro” на підтримку центральної бази даних;
- плата адміністратора системи “ProZorro” електронному майданчику за успішно проведену замовником закупівлю.

Внаслідок впровадження такої фінансової моделі не створюється додаткове навантаження на бюджет, адже для державних замовників використання системи є безкоштовним, а сама система з часом має вийти на самоокупність. Тарифи для учасників встановлюються Кабінетом міністрів України (Постанова №166 від 24 лютого 2016 року) [8].

Реформа державних закупівель в Україні була визнана однією з найуспішніших реформ 2016 року. Процес реформування був тернистим і зустрів чималий опір та дискусії з боку представників владних структур, однак з боку громадян України та міжнародної спільноти реформа отримала значну підтримку, що і стало вирішальним: з серпня 2016 року єдина електронна система публічних закупівель “ProZorro” стала обов’язковою для всіх замовників. Як вже зазначалося вище, інформація про оголошені торги ідентична на всіх онлайн-майданчиках системи, однак є певна особливість, яка стосується суми публічних закупівель. Для прийняття участі в закупівлі треба обрати майданчик, який підтримує відповідний тип закупівель за вартістю закупівлі («допорогові» (менше 200 тис. грн. для товарів і послуг та 1,5 млн. грн. для робіт) чи «надпорогові» (більше або дорівнює 200 тис. грн. для товарів і послуг та 1,5 млн. грн. для робіт).

Станом на січень 2021 року в системі наявні 19 акредитованих майданчиків для «допорогових» та «надпорогових» типів закупівель [11]: tenders.all.biz, zakupki.prom.ua, smarttender.biz, alltenders.com.ua, 25h8.auction, e-tender.biz, izi.trade, ubiz.ua, uub.com.ua, accept-online.com.ua, dzo.com.ua, public-bid.com.ua, open-tender.com.ua, zakupki.com.ua, gov.auction, zakupivli24.pb.ua, newtend.com, upetem.com.ua, tender-online.com.ua. Крім того, адміністраторами майданчиків “ProZorro” розроблена зручна система орієнтації на сайтах, яка автоматично виокремлює товари та послуги за певними цільовими групами (ProZorro-маркет).

Протягом 2016 - 2019 рр. завдяки існуванню національної системи електронних публічних закупівель “ProZorro” було зекономлено 100 мільярдів гривень. Дана економія – це різниця між сумою, яку замовник планував витратити і сумою, яку витратив по факту скориставшись інструментарієм та механізмом системи “ProZorro”. Слід наголосити, що дана сума економії (100 млрд. грн.) – це сума, яку не втратили українські платники податків завдяки існуючій конкуренції на торгах в системі електронних публічних закупівель [10]. Система “ProZorro” надала для замовників можливість купувати якісні товари та послуги за найбільш вигідною ціною. Порушників закону, які розтрачують бюджетні кошти система також здатна виявляти, і передавати дані факти зловживань до правоохоронних та контролюючих органів, які повинні притягувати порушників до відповідальності.

Отже, електронна система публічних закупівель “ProZorro” пройшла шлях від волонтерського стартапового проекту до якісної системи, в якій працюють всі урядові установи та зареєстровано понад 200 тис. підприємств. Найбільша економія бюджету протягом 2016 - 2020 рр. була в Київській (45,5 млрд. грн), Львівській (5,7 млрд. грн), Дніпропетровській (5,1 млрд. грн), Харківській (4,5 млрд. грн) та Одеській (3,8 млрд. грн) областях. Цей факт пов’язаний з більшою кількістю, порівняно з іншими областями, державних установ і,

відповідно, з більшою кількістю державних контрактів. Якщо розглядати відсоткові заощадження як різницю між початковою вартістю усіх закупівель у регіоні та контрактами, підписаними за результатами аукціону, то найбільш економними областями виявилися Тернопільська (10,6%), Чернівецька (6,59%), Івано-Франківська (6,52%), Житомирська (6,15%) та Львівська (6,05%). Зазначимо також, що загальна кількість торгів з початку запуску системи Prozorro сягнула понад чотири мільйони і щомісяця з'являється від 3-х до 5-ти тисяч нових постачальників. Станом на сьогодні в системі Prozorro накопичилося 100 терабайт даних про закупівлі, і кожен громадянин може ознайомитися, як і на що витрачаються його кошти [10].

З метою подальшого удосконалення функціонування системи "ProZorro" в Україні, слід також розглянути міжнародні практики публічних закупівель. В Європейському Союзі правовою основою для впровадження процесу електронних торгів керуються європейськими директивами, а саме: 2014/23 / ЄС [12], 2014/24 / ЄС [13] та 2014/55 / ЄС [14]. У вищезазначених рекомендаціях публічні електронні закупівлі вважаються частиною електронного урядування та визначаються відповідно до принципів вільного переміщення товарів, свободи розміщення та свободи надання послуг, рівного поводження, недискримінації та взаємного визнання [12].

Сполучені Штати Америки мають найбільший досвід інформаційного та технічного забезпечення державних закупівель з часів прийняття першого федерального закону про закупівлі у 1792 році. Спочатку всі повноваження щодо закупівель були делеговані Міністерству фінансів та оборони, згодом система державних закупівель США перестала бути централізованою, а контроль, моніторинг та координацію почали здійснювати Федеральне бюро із закупівель та Федеральна рада з регулювання публічних закупівель. Правовою основою системи державних закупівель США є документи, що регулюють всю федеральну систему державних та оборонних запитів [15, с. 39-44]. На відміну від США у ЄС створено єдину систему наднаціонального законодавства, запроваджено низку процедур та методів публічних закупівель, які передбачають використання єдиного стандарту і забезпечують злагодженість дій у всіх країнах ЄС та на всіх рівнях влади. Централізовані закупівлі здійснюються єдиним органом з питань державних закупівель з метою забезпечення загальних потреб, тобто замовники доручають здійснення державних закупівель від їхнього імені централізованому органу, а децентралізовані закупівлі – передбачають самостійне здійснення замовниками закупівель, тобто дають змогу кожному замовнику здійснювати закупівлі товарів і послуг [16, с.70]. Такий підхід в організації системи публічних закупівель зробив європейські країни провідними у даній сфері.

В результаті теоретико-прикладного аналізу публічних закупівель в Україні та світі, вважаємо за доцільне визначити напрями удосконалення управління національною системою публічних закупівель, які стосуються в першу чергу подальшої розробки та реалізації політики у сфері державних закупівель.

Розробка та реалізація політики у сфері державних закупівель повинна базуватися на таких основних напрямках:

- ✓ синхронізувати законодавство про публічні закупівлі в Україні з директивами Європейського Союзу щодо державних закупівель та стандартами Угоди Світової організації торгівлі щодо державних закупівель;
- ✓ удосконалити електронну систему закупівель та правову базу в цій галузі з метою підвищення прозорості процесу державних закупівель, об'єктивізації моніторингу та контролю за системою закупівель, зменшення ризику зловживань (корупції) та підвищення довіри до сфери закупівель;
- ✓ підвищити рівень професійного користування електронною системою державних закупівель задля більш широкого застосування серед підприємств;
- ✓ впровадити систему професійної підготовки фахівців з державних закупівель (курси та навчання для окремих організацій).

Слід зазначити, що крок у здійсненні публічних закупівель через електронну систему "ProZorro" – однозначно позитивний, проте під час роботи через дану систему було виявлено низку недоліків. Зокрема, серед основних недоліків виявлено:

- 1) відсутність технічної можливості оскарження рішення замовника, яким безпідставно відхилено тендерну пропозицію. Процедура оскарження, яка передбачена ст. 18 Закону «Про публічні закупівлі», застосовується до закупівель вартістю понад 200 тис. грн для товарів і послуг та 1500 тис. грн для робіт. У випадку меншої суми закупівель подати скаргу в Антимонопольний комітет України неможливо. В даному випадку слід звертатися на моніторинговий сервіс представників громадського сектору «DoZorro», який був запроваджений Transparency International Ukraine та Міністерством економіки та розвитку для можливості вирішення спірних питань та надання публічних скарг в сфері публічних закупівель;
- 2) проведення електронного аукціону у три етапи з почерговим зниженням ціни;
- 3) можливість усунення від доступу усіх потенційних учасників до оголошення про проведення закупівлі;
- 4) наявність технічних та програмних неполадок в роботі системи та електронних майданчиків.

Невід'ємною частиною процедури публічних закупівель мають бути контроль за дотриманням правил та відповідальність за їх часткове або повне порушення. Наразі відповідальність у сфері державних торгів частіше всього адміністративна або дисциплінарна та поширюється на уповноважених осіб та членів тендерного комітету. Частиною 3 ст. 7 закону України «Про публічні закупівлі» контроль у сфері публічних закупівель покладено на Антимонопольний комітет України, Рахункову палату та Державну аудиторську службу.

Слід зазначити, що уряд реагує на запит громадськості стосовно удосконалення діючої системи публічних закупівель. Так, президентом України Володимиром Зеленським на початку вересня 2019 був підписаний Закон України «Про публічні закупівлі» № 114-IX в новій редакції, який був ухвалений парламентом 19 вересня 2019 р. Зміни, внесені до даного закону, були засновані на врахуванні недоліків. Зокрема, згідно із законом, використання електронної системи “ProZorro” стає обов’язковим для здійснення державних закупівель вартістю від 50 тис. грн (раніше поріг був від 200 тисяч гривень). В уряді вважають, що це допоможе вивести з тіньового ринку понад чверть мільйона закупівель на рік. Також закон у новій редакції зобов’язує замовника надавати звіти у систему ProZorro про всі закупівлі вартістю від 1 копійки (раніше – від 50 тисяч гривень) [17].

Подальші шляхи розвитку системи публічних закупівель та покращення економічного та соціального ефекту для всіх учасників процесу полягає також у міжнародній співпраці у цій сфері. 18 травня 2016 р. Україна стала повноправним членом багатосторонньої торговельної Угоди про державні закупівлі Світової організації торгівлі (GPA), в результаті чого відкрилися нові канали продажу для українських експортерів в закордонних публічних тендерах. Укладати контракти на нових експортних ринках стало простіше, оскільки угода гарантує доступ до ринків державних закупівель більш ніж у 46 країнах-членах СОТ. Угода визначає загальні умови участі, гарантує рівні та недискримінаційні принципи стосовно іноземних країн-учасниць, які є її членами.

Участь у міжнародних державних тендерах це найпростіший шлях доступу до іноземних ринків товарів, робіт та послуг, оскільки при цьому значно скорочується шлях до клієнта та зменшуються витрати учасника з огляду на те, що:

- не потрібно відкривати місцевий офіс;
- не потрібно витратитися на рекламу;
- не потрібно відкривати об’єкти для роздрібної торгівлі.

Водночас правила участі в закордонних тендерах загалом відповідають тим самим принципам, які застосовуються під час проведення процедур закупівель в Україні. Основною процедурою закупівлі у країнах GPA, як і в Україні, є відкритий тендер. Він передбачає, що участь в тендері має право взяти будь-який постачальник, який відповідає кваліфікаційним вимогам. У разі порушення прав учасника чи встановлення дискримінаційних вимог, є можливість поскаржитися до компетентного органу чи звернутися до замовника з проханням усунути порушення. Даний напрям міжнародної співпраці є перспективним для всіх учасників публічних закупівель в Україні.

Висновки та перспективи досліджень.

В результаті аналізу літературних джерел та нормативно-правової бази встановлено, що сутність публічних закупівель полягає в задоволенні соціально-економічних потреб громадян у формі надання товарів та послуг за рахунок бюджетних коштів на основі відкритої співпраці представників уряду та бізнесу. Визначено основні принципи та особливості публічних закупівель в Україні. Встановлено, що всі публічні закупівлі в Україні наразі здійснюються через електронну систему публічних закупівель Prozorro на 19 акредитованих майданчиках для «допорогових» та «надпорогових» типів закупівель. Проаналізовано світові практики управління системою публічних закупівель, зокрема детально розглянуто процес здійснення публічних закупівель в ЄС та США. Визначено особливості та відмінності світових практик державних (публічних) закупівель від української, зазначено позитивні та негативні сторони існуючих систем публічних закупівель.

Визначено ключові аспекти формування та а реалізації подальшої політики в сфері публічних закупівель, серед яких: синхронізація національного законодавства про публічні закупівлі з директивами Європейського Союзу та стандартами Угоди Світової організації торгівлі щодо державних закупівель; зменшення ризику зловживань (корупції) та підвищення довіри до сфери закупівель; підвищення рівня професійного користування електронною системою державних закупівель задля більш широкого запровадження серед підприємців; впровадження системи професійної підготовки фахівців з державних закупівель (курси та навчання для окремих організацій). Перспективним напрямом в сфері публічних закупівель для всіх учасників процесу визначено міжнародну співпрацю на основі діючої торговельної Угоди про державні закупівлі (GPA) між Україною та країнами-членами СОТ.

Список літератури.

1. Nicholas G. Mankiw and Mark P. Taylor, Economics. (2011).– (2nd ed.). Andover: Cengage Learning. 902 р., pp. 223-226.
2. Joseph Stiglitz. (2000). Economics of the Public Sector (3rd ed.). New York: W.W. Norton., pp. 86-88.
3. Піньяс Г. І. Система ефективного державного фінансового контролю і координації у сфері державних закупівель / Г. І. Піньяс // Актуальні проблеми економіки. – № 2 (92). – 2009. – С. 57–69.
4. Прядко В. В. Система державних закупівель: фінансовий аспект / В. В. Прядко, К. Є. Крищенко // Ефективна економіка. – 2013. – № 5. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2003>
5. Сошніков А. О. Теоретичні засади здійснення публічних закупівель / А. О. Сошніков // Часопис Київського університету права. – 2015. – № 3. – С. 221–226.
6. WTO and government procurement. URL: http://https://www.wto.org/english/tratop_e/gproc_e/gproc_e.htm

7. Про публічні закупівлі: Закон України від 25 грудня 2015, № 922-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 9. – Ст. 89
8. Про затвердження Порядку функціонування електронної системи закупівель та проведення авторизації електронних майданчиків: постанова КМУ від 24 лютого 2016 р. № 166. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/166-2016-%D0%BF#Text>
9. 5 кроки як почати роботу Постачальнику в системі публічних закупівель. URL: <https://prozorro.gov.ua/business>
10. Груба О. 100 млрд гривень заощадила країні від запуску система публічних закупівель Prozorro /О. Груба// ProZorro-Інфобокс. URL: <https://infobox.prozorro.org/articles/100-mlrd-griven-zaoshchadila-krajini-vid-chasu-zapusku-sistema-publichni-zakupivel-prozorro>
11. Майданчики ProZorro. URL: <https://smarttender.biz/publicni-zakupivli-prozorro/>
12. Electronic invoicing in public procurement. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/LSU/?uri=CELEX%3A32014L0055>
13. Directive 2014/24/EU of the European Parliament and of the Council of 26 February 2014 on public procurement and Repealing Directive 2004/18/EC. URL: eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0024
14. Directive 2014/55/EU of the European Parliament and of the Council of 16 April 2014 on electronic invoicing in public procurement. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32014L0055>
15. Кайдаш Т. Державні закупівлі в Сполучених штатах Америки / Т. Кайдаш //Державні закупівлі в Україні. – 2007. – № 12. – С. 39–44.
16. Альциванович О. В. Міжнародний та європейський досвід уникнення корупційних ризиків під час здійснення публічних закупівель / Альциванович О. В., Цимбаленко Я. Ю.// Аспекти публічного правління. Том 6 № 10 2018, С. 62–72.
17. Про внесення змін до Закону України «Про публічні закупівлі» та деяких інших законів України щодо здійснення моніторингу закупівель: Закон України від 21 грудня 2017 року № 2265-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2265-19#Text>

References.

1. Mankiw, N. G. and Taylor, M. P. (2011), Economics. Cengage Learning, Andover, United Kingdom, pp. 223-226.
2. Stiglitz, J. (2000), Economics of the Public Sector. W.W. Norton & Company, New York, US.
3. Pinkas, H. (2009), “System of effective state financial control and coordination in the field of public procurement”, Aktual’ni problemy ekonomiky, vol. 2 (92), pp. 57–69.
4. Pryadko, V. and Kryshchenko, K. (2013), “Public procurement system: financial aspect”, Efektyvna ekonomika, vol. 5, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2003> htm (Accessed 15 February 2021).
5. Soshnikov, A. (2015). “Theoretical principles of public procurement”, Chasopys Kyivsk’oho universytetu prava, vol. 3, pp. 221–226.
6. WTO (2021), “WTO and government procurement”, available at: https://www.wto.org/english/tratop_e/gproc_e/gproc_e.htm (Accessed 15 February 2021).
7. The Verkhovna Rada of Ukraine (2015), The Law of Ukraine “On public procurement”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text> (Accessed 15 February 2021).
8. Cabinet of Ministers of Ukraine (2016), Resolution “On approval of the Procedure for the functioning of the electronic procurement system and authorization of electronic platforms”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/166-2016-%D0%BF#Text> (Accessed 12 February 2021).
9. ProZorro (2021), “Five steps how to start work for the Supplier in the public procurement system”, available at: <https://prozorro.gov.ua/business> (Accessed 15 February 2021).
10. Hrubá, O. (2020), “UAH 100 billion was saved by the country from the launch of the Prozorro public procurement system”, ProZorro-Infobox, available at: <https://infobox.prozorro.org/articles/100-mlrd-griven-zaoshchadila-krajini-vid-chasu-zapusku-sistema-publichni-zakupivel-prozorro> (Accessed 15 February 2021).
11. ProZorro sites (2021), available at: <https://smarttender.biz/publicni-zakupivli-prozorro/> (Accessed 15 February 2021).
12. EUR-Lex (2021), “Electronic invoicing in public procurement”, available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/LSU/?uri=CELEX%3A32014L0055> (Accessed 15 February 2021).
13. Official Journal of the European Union (2014), “Directive 2014/24/EU of the European Parliament and of the Council of 26 February 2014 on public procurement and Repealing Directive 2004/18/EC”, available at: eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0024 (Accessed 15 February 2021).
14. EUR-Lex (2014), “Directive 2014/55/EU of the European Parliament and of the Council of 16 April 2014 on electronic invoicing in public procurement”, available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32014L0055> (Accessed 15 February 2021).
15. Kaidash, T. (2007), “Public procurement in the United States”, Derzhavni zakupivli v Ukraini, vol.12, pp. 39-44.
16. Altsyvanovych, O. and Tsymbalenko, Ya. (2018), “International and European experience of avoiding corruption risks during public procurement”, Aspekty publichnogo pravlinnya, vol. 6, pp. 62-72.

17. The Verkhovna Rada of Ukraine (2017), The Law of Ukraine, “On Amendments to the Law of Ukraine “On Public Procurement” and some other laws of Ukraine on procurement monitoring”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2265-19#Text>, (Accessed 11 February 2021).

Стаття надійшла до редакції 20.02.2021 р.